

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE ÖĞRETMEN VE EBEVEYN GÖZÜNDEN “ÖZEL EĞİTİM”

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fatma Betül ŞENOL¹, Münevver CAN YAŞAR²

1 Arş. Gör. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, fbetululu@aku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4844-4938.

2 Doç. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, munevver2002@yahoo.com, ORCID: 0000-0003-1987-8393.

Geliş Tarihi: 30.08.2020 Kabul Tarihi: 10.12.2020 DOI: 10.37669/milliegitim.787808

Öz: Çalışma, bir anda küresel bir kriz haline gelen Covid-19 pandemisi sürecinde verilen özel eğitimin öğretmen ve ebeveyn görüşleri doğrultusunda incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma çeşitlerinden tipik durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Afyonkarahisar İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı özel eğitim kurumlarında görev yapan 14 özel eğitim öğretmeni ve 21 ebeveyn ile görüşme yapılmıştır. Çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin ve özel gereksinimi olan çocukların ebeveynlerinin pandemi sürecinde verilen eğitime ilişki görüşlerini incelenmek için yarı yapılandırılmış bireysel görüşmeler yapılmıştır. Veriler, Temmuz-Ağustos 2020 tarihleri arasında, öğretmen ve ebeveynlerin uygun olduğu zamanlarda telefon ile yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, pandemi sürecinde özel gereksinimi olan çocukların eğitimlerinin olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Bu olumsuzlukları gidermek için öğretmen ve ebeveyn boyutunda müdahaleler planlanması ve yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, pandemi, özel eğitim, özel gereksinimi olan çocuklar, uzaktan eğitim

“SPECIAL EDUCATION” FROM TEACHER AND PARENT'S PERSPECTIVE IN THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS

Abstract:

The study was conducted in order to examine the special education given during the Covid-19 pandemic, which suddenly became a global crisis, in line with the opinions of teachers and parents. Typical case study method, one of the qualitative research types, was used in the study. Within the scope of the research, 21 parents and 14 special education teachers who work in private education institutions affiliated to Afyonkarahisar Provincial Directorate of National Education were interviewed in the spring semester of the 2019-2020 academic year. In the study, semi-structured individual interviews were conducted to examine the opinions of special education teachers and parents of children with special needs regarding the education provided during the pandemic process. The data were collected between July and August 2020, by phone calls whenever available to teachers and parents. Content analysis technique was used in the analysis of the data obtained. The results obtained from the study show that the education of children with special needs was negatively affected during the pandemic process. In order to eliminate these negativities, planning and making interventions at the level of teacher and parent can be recommended.

Key Words: Covid 19, pandemic, special education, children with special needs, distance education

Giriş

Covid-19 pandemisi, dünya genelinde okulların kapanmasına ve 27 Mart 2020 tarihi itibarıyla 188 ülkede 1,5 milyardan fazla öğrencinin ve 63 milyon eğitimcinin okulların kapanmasından etkilenmesine neden olmuştur (UNESCO, 2020). Covid-19 pandemisi bilginin ve öğrenmenin yeniden düşünülmesi gerektiğini, eğitimin korunması ve dönüştürülmesi gerektiğini ortaya koymuştur (UNESCO Futures of Education, 2020). Bu nedenle de Dünya genelinde, bir sağlık krizi yaşandığında, eğitim sistemine en iyi şekilde devam edebilmek için eğitimin sosyal politikalarında değişiklik yapılması gerekliliği önem kazanmıştır (UNESCO, 2020).

Bu süreçte tüm toplumların karşısına çıkan en büyük değişiklik dijital dönüşümdür. Dijital dönüşüm, bireylerin çevrelerinde meydana gelen değişikliklere uyum sağlayabilmesi, daha iyi duruma getirebilmesi için bilgi işlem, iletişim ve teknolojiyi

birleştirerek kullanılması süreci olarak tanımlanmaktadır (Vial, 2019). Covid-19 pandemisi aniden eğitimi normal standartlarından (örgün eğitim) dijital dönüşüme zorlamıştır. Çoğu öğretmen, ebeveyn ve çocuklar gündelik yaşantılarında dijital teknoloji ile interneti kullansalar da, bir anda tüm eğitim ortamının dijital ortama yönlendirilmesi eğitimde sınırlılıklara yol açmıştır. Bu sınırlılıklar arasında tüm çocukların ve ailelerin teknoloji açısından eşit donanım, olanaklara ve kullanma becerisine sahip olmamaları öne çıkmaktadır (Iivari, Sharma, & Ventä-Olkkonen, 2020; Pedrò, 2012). Öğretmenler ve okullar ise çocukların eğitimini bu ani, beklenmedik dijital dönüşüme hazırlık yapmadan gerçekleştirmek zorunda kalmıştır (Papagiannidis, Harris, & Morton, 2020). Bu süreçte, öğretmenlerin, okulların, ailelerin ve çocukların eğitimi teknoloji destekli sürdürmeleri nedeniyle yükleri artmıştır (Iivari et al., 2020). Aynı zamanda teknolojiyi etkin kullanma konusunda öğretmenlerin, ebeveynlerin ve çocukların beceri ve yeterliklerinde veya teknolojiyi eğitim amaçlı kullanıp yarar sağlamada eksiklikler olması, eğitimin verimini olumsuz etkilemiştir (Livingstone & Helsper, 2007; Warschauer, 2002). Bu sürece hazırlıklı olunmamasına rağmen çoğu ülkede olduğu gibi Türkiye’de de eğitim, uzaktan eğitim programları hazırlanarak gerçekleştirilmeye çalışılmıştır (ETF, 2020).

Türkiye pandemi nedeniyle okulların kapatılması sonucunda, alternatif eğitim olarak uzaktan eğitime odaklanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı, normal gelişen ve özel gereksinimi olan çocuklar için uzaktan eğitimi 2011-2012 yılından itibaren hizmet veren Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden sağlamıştır. Uzaktan eğitim, EBA dijital eğitim portalı ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde evinde internet ve bilgisayarı olmayan çocuklar, televizyon kanalıyla uzaktan eğitime katılma olanağı bulmuştur. Ayrıca özel gereksinimi olan çocuklar ve aileleri için, ailelere yönelik bilgi ve çocuklara yönelik eğitim uygulamalarından oluşan “Özel Evimdeyim” isimli bir mobil uygulama oluşturulmuştur (Özer, 2020).

Pandemi sürecinde özel gereksinimi olan çocukların eğitimlerinin risk altında olduğu belirtilmektedir (Lee, 2020). Uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimi olan çocukların normal gelişen çocuklar gibi uzaktan eğitim hizmetinden yararlanabilme, bilgi ve becerileri kazanabilme, daha önce öğrendiklerini unutma ve gelişimlerinin ilerlememesi durumları büyük bir problem olarak ortaya çıkmıştır. Özel gereksinimi olan çocuklar yetersizliklerinin türü ve derecesine göre ekrana odaklanmada, çalışmalara motive olmada, çalışmalarını tamamlamada, yüz yüze etkileşim ve fiziksel temas olmadan öğrenmede zorlanabilmektedirler (ETF, 2020). Ayrıca özel gereksinimi olan çocuklar günlük rutin bozulduğunda yoğun kaygı yaşayabilmekte ve istenmeyen davranışlar gösterebilmektedirler. Özel gereksinimi olan çocuklar yeni rutine alışana kadar geçen sürede eğitim alamadıkları için gelişimlerinin ilerlemesi durabilmekte, gerileyebilmekte ve temel becerileri geliştirme süreci yavaşlayabilmektedir (Lee, 2020). Bu nedenlerle tüm özel gereksinimi olan çocukların pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitimden eşit ve yeterli düzeyde verim alamamış, gelişimlerinde duraklama

ve gerileme olmuş olabileceği düşünülmektedir. Eğitimin eşitsizlik, dışlanma gibi sorunlarından en çok etkilenen özel gereksinimi olan çocukların pandemi sürecindeki eğitimleri incelenmesi ve üzerinde düşünülmesi gereken konulardan biri olarak dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda çalışmada Covid-19 pandemisi sürecinde verilen özel eğitimin öğretmen ve ebeveyn görüşleri doğrultusunda incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Ebeveynlere göre pandemi sürecinde okulda verilen eğitimin sürekliliğin sağlanmasında evde verilen eğitim desteği, yaşanan güçlükler ve sürecin sağladığı katkılar nelerdir?
- Öğretmenlere göre pandemi sürecinde eğitim uygulamaları, aile desteği, yaşanan sorunlar ve sürecin sağladığı mesleki katkılar nelerdir?

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma türlerinden tipik durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Tipik durum çalışmasında gündelik yaşamda karşılaşılan rutin olay, olgu ve durumlar betimlenir ve araştırmanın amacı doğrultusunda yorumlanır (Creswell, 2011; Yıldırım & Şimşek, 2011; Yin, 2003). Araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin ve ebeveynlerin pandemi sürecindeki özel eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi bir durum olarak ele alınmıştır. Araştırmada durumu ortaya koyabilmek için özel eğitim öğretmenleri ve ebeveynler ile yarı yapılandırılmış bireysel görüşme yapılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarının seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden hızlı, kullanışlı olma ve kolay ulaşılabilmek ölçütlerine dayanan uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Patton, 2018). Araştırma kapsamında 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Afyonkarahisar il Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı özel eğitim kurumlarında görev yapan 14 özel eğitim öğretmeni ve 21 ebeveyn ile görüşme yapılmıştır.

Ebeveynlerin demografik özellikleri incelendiğinde, %52,5'inin 30-35 yaş, %19'unun 36-40 yaş, %9,5'unun 41-45 yaş, %19'unun 46 yaş ve üzerinde olduğu; %28,6'sının ilkokul, %38,1'inin ortaokul, %14,3'ünün lise, %19,0'ının lisans mezunu olduğu; %76,2'sinin ev hanımı, %9,5'unun işçi ve %14,3'ünün memur olduğu belirlenmiştir. Ebeveynlerin özel gereksinimi olan çocuklarının %66,7'sinin otizm, %14,3'ünün dil ve konuşma bozukluğu, %14,3'ünün zihinsel yetersizlik, %4,8'inin işitme yetersizliği ve %4,8'inin öğrenme güçlüğü tanısı bulunduğu saptanmıştır.

Öğretmenlerin demografik özellikleri incelendiğinde; %26,7'sinin 20-25 yaş, %20,0'ının 26-30 yaş, %26,7'sinin 31-35 yaş, %13,3'ünün 36-40 yaş ve %13,3'ünün 41 yaş ve üzerinde olduğu; %86,7'sinin kadın, %13,3'ünün erkek olduğu; %93,3'ünün lisans, %6,7'sinin yüksek lisans mezunu olduğu; %53,3'ünün mesleki kıdeminin 1-5 yıl, %13,3'ünün 6-10 yıl, %20,0'ının 11-15 yıl, %13,3'ünün 16 yıl ve üzerinde olduğu

belirlenmiştir. Ayrıca bu öğretmenlerin %73,3'ü 1-5 yıl, %26,7'si 6-10 yıldır özel eğitim kurumlarında çalışmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada özel eğitim öğretmenlerinin ve özel gereksinimi olan çocukların ebeveynlerinin pandemi sürecinde verilen eğitime ilişki görüşlerini incelenmek için yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formu, alanyazın tarandıktan sonra araştırmacılar tarafından tasarlanmıştır. Sonrasında üç alan uzmanı tarafından iç geçerlik açısından incelenmiş, uzmanların görüşleri doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Formun ilk bölümünde, çalışmanın amacı ve katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümünde ise öğretmenlerin ve ebeveynlerin pandemi sürecinde özel eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek için ebeveynlere yönelik on bir ve öğretmenlere yönelik sekiz açık uçlu soru bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması

Veriler, pandemi sürecinde yüzyüze görüşmelerin yapılamaması nedeniyle telefon görüşmesi yapılarak toplanmıştır. Veriler, Temmuz-Ağustos 2020 tarihleri arasında, öğretmen ve ebeveynlerin uygun olduğu zamanlarda (önceden randevu alınarak belirlenen saatlerde) toplanmıştır. Çalışma grubundaki öğretmenler ve ebeveynler ses kaydı yapılmasını istemedikleri için ses kaydı alınmamış, sorulara verilen cevaplar, görüşme cevap kağıdına araştırmacılar tarafından yazılmıştır. Yapılan görüşmeler yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür. Görüşmeler esnasında verilen yanıtlar araştırmacılar tarafından görüşme formuna yazılarak kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi tekniğinde toplanan veriler önce kavramsallaştırılır, daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilir ve veriyi açıklayan temalar saptanır. Başka bir ifade ile nitel verilerin temalar, sınıflamalar çerçevesinde sistematik olarak kodlanması yolu ile yapılabilir. Veriler; kodlama, tema belirleme, kod ve tema düzenleme ve bulguların yorumlanması olmak üzere dört aşamada düzenlenir (Cohen, Manion, & Morrison, 2007; Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu doğrultuda veriler araştırmacılar tarafından görüşmeler esnasında yazılmıştır. Daha sonra araştırmacılar formları okuyarak kodlamalar yapmıştır. İki araştırmacının oluşturduğu kodlar karşılaştırılarak kodlayıcılar arası uyumun yüzdesi hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki uyumun yüzdesinin belirlenmesinde Kodlayıcılar Arası Güvenirlik Yüzdesi=[Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)] formülü kullanılmıştır. Güvenirlik analizi sonucunda, iki araştırmacı arasındaki uyum .87 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç doğrultusunda araştırmacılar arasındaki uyumun yüksek olduğu kabul edilmiştir (Miles & Huberman, 1994). Sonrasında kodlardan temalar oluşturulmuştur. Veriler, kodlar ve temalara göre düzenlenerek son şekli verilmiştir. Son olarak bulgular yorumlanarak anlaşılabilirliği kolaylaştırmak için frekans ve yüzde tablolar halinde sunulmuştur.

Araştırma Güvenirliği

Araştırmacı dış güvenilirlik kapsamında araştırma sürecinde araştırmanın yöntem ve aşamalarını açık ve anlaşılır biçimde açıklamış, görüşme formlarını saklamış; iç güvenilirlik kapsamında ise soruları açık bir biçimde sormuş, verileri ayrıntılı bir biçimde toplamaya çalışmış ve iki ayrı araştırmacı tarafından kodlanmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Bulgular

Araştırmadan elde edilen bulgular, ebeveynlere ve öğretmenlere ilişkin görüşler şeklinde iki bölümde ayrı tablolar halinde sunulmuştur.

a) Ebeveynlerin Covid-19 Pandemisi Sürecinde Özel Eğitime İlişkin Görüşleri

Tablo 1. Ebeveynlerin Pandemi Sürecinde Özel Gereksinimi Olan Çocuklarının Eğitimini Ev Ortamında Verirken Yaşadıkları Güçlükler

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Çocukların çalışmalarına katılımı	Çocukların çalışmalarını yapmaması (f=13) Çocukların ailelerini dinlememeleri (f=7) Çocukların dikkatini toplayamamaları (f=4)	24	40,0
Çocukların gelişim düzeyleri	Gelişim gerileme (f=8)	8	13,3
Bilgi eksikliği	Ailenin yetersizliği (f=5) Bilgi eksikliği (f=3)	8	13,3
Problem davranış	Yeni olumsuz davranışlar (f=6). Eski olumsuz davranışların geri gelmesi (f=1)	7	11
Uzaktan eğitim	Uzaktan eğitime odaklanamamaları ve izlememeleri (f=3) Televizyon ve bilgisayar eğlence aracı görmeleri nedeniyle eğitim programını izlememeleri (f=2) Uzaktan eğitimde anlatılanları anlamamaları (f=1)	6	10,0
Materyal/Malzeme eksikliği	Materyal eksikliği (f=3) Materyallerin pahalı olması (f=1) Materyal desteğinin sağlanmaması (f=1)	5	8,3
Ev ortamındaki sorumluluklar	Ev işlerinin yoğunluğu (f=1)	1	1,7
Çocukların rutinleri	Rutinler bozuldu (f=1)	1	1,7
Toplam		60	100,0

Tablo 1 incelendiğinde, ebeveynler pandemi sürecinde özel gereksinimi olan çocuklarının eğitimlerini ev ortamında desteklerken yaşadıkları güçlüklerin, “çocukların

çalışmalara katılmak istememesi (f=24)", "çocukların gelişim düzeylerinin gerilemesi (f=8)", "bilgi eksikliği (f=8)", "problem davranışların artması (f=7)", "uzaktan eğitime odaklanamama (f=6)", "materyal/malzeme eksikliği (f=5)", "ev ortamındaki sorumlulukların artması (f=1)" ve "çocukların rutinlerinin bozulması (f=1)" temalarına uygun olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Pandemi Sürecinde Eğitimin Ev Ortamına Geçişinde, Çocukların Yaşadığı Güçlükler

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Çalışmalara katılmak istememe	Annelerini öğretmenleri gibi otorite görmemeleri (f=6) Çalışmak istememeleri (f=5) Çalışırken sıkılması (f=1)	12	37,5
Problem davranışlarda artma	Ebeveynini dinlememesi (f=5) Eski olumsuz davranışlarının geri gelmesi (f=3) Yeni olumsuz davranışların ortaya çıkması (f=2)	10	31,3
Ev dışına çıkamama	Dışarı çıkmak istemeleri (f=4) Sosyal ortama girememeleri (f=1)	5	15,6
Rutinlerin bozulması	Uyanma ve çalışma saatlerinin bozulması (f=3) Kendi rutinini arama (f=2)	5	15,6
Toplam		32	100,0

Tablo 2 incelendiğinde, eğitimin evde verilmesi sürecinde çocukların yaşadığı güçlüklerin "çalışmalara katılmak istememe (f=12)", "problem davranışlarda artma (f=10)", "ev dışına çıkamama (f=5)" ve "rutinlerinin bozulması (f=5)" gibi dört temada toplandığı görülmektedir.

Tablo 3. Ebeveynlere Göre Pandemi Sürecinde Eğitimin Evde Verilmesinin Olumlu Yönleri

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Olumlu yönün bulunmaması	Olumlu yönü yok (f=11)	11	39,3
Aileden yeni şeyler öğrenme	Yeni sözcük, kavram öğrenme (f=2) Çocukların gelişimini takip etme (f=2) Eğitimi aile ile birlikte yapma (f=2)	6	21,4
Kendi gereksinimlerini karşılamayı öğrenme	Günlük ev işleri (f=4) Kendi gereksinimlerini karşılama (f=2)	6	21,4
Ailenin birlikte daha fazla vakit geçirmesi	Ailenin birlikte daha fazla vakit geçirmesi (f=2) Ailenin çocuğu ile ilişkisinin iyileşmesi (f=2) Çocukları daha iyi gözlemlenme (f=1)	5	17,9
Toplam		28	100,0

Tablo 3 incelendiğinde, ebeveynlerin pandemi sürecinde eğitimin evde verilmesinin olumlu yönleri ile ilgili görüşlerinin, "çocukların ailelerinden yeni şeyler öğrenmesi (f=6)", "çocukların kendi gereksinimlerini karşılamayı öğrenmesi (f=6)", "ailenin birlikte daha fazla vakit geçirmesi (f=5)" temalarında yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte pandemi sürecinde eğitimin evde verilmesinin olumlu yönü olmadığını belirten ebeveynler de bulunmaktadır (f=11).

Tablo 4. Ebeveynlere Göre Pandemi Sürecinde Eğitimin Evde Verilmesinin Olumsuz Yönleri

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Çalışmalara katılmak istememe	Çocukların isteksizliği (f=4) Uzaktan eğitimden yararlanamama (f=2) Aileyi dinlememe (f=3) Çalışmayı bırakma (f=1)	10	41,7
Gelişimsel gerileme	Yönergeleri almama (f=2) Eski davranış problemlerinin tekrar ortaya çıkması (f=2) Öğrendiklerini unutması (f=2) Çocuğun ilerleme gösterememesi (f=2) Hiçbir şey öğrenmemesi (f=1)	9	37,5
Ev dışına çıkamama	Sosyalleşmeme (f=2) Hareket edememe (f=2) Sıkılma (f=1)	5	20,8
Toplam		24	100,0

Tablo 4 incelendiğinde, ebeveynlerin özel gereksinimli çocukların eğitimlerinin evde verilmesinin olumsuz yönleri ile ilgili görüşlerinin, "Çocukların çalışmalara katılmak istememesi (f=10)", "Çocuğun gelişiminin gerilemesi (f=9)" ve "Çocukların ev dışına çıkamaması (f=5) temalarında toplandığı görülmektedir.

Tablo 5. Pandemi Sürecinde Özel Gereksinimi Olan Çocuğun Gittiği Okulun Uzaktan Eğitime Sağladığı Destekler

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Eve çalışma gönderme	Telefon ile etkinlik gönderimi(f=17) Telefon ile bilgi gönderimi (f=1)	18	62,1
Destek sağlamama	Sağlanmadı (f=5) İsteğe rağmen sağlanmadı (f=2)	7	24,1
Çalışma takibinin yapılması	Kontrol (f=3) Geri dönüt verme (f=1)	4	13,8
Toplam		29	100,0

Tablo 5 incelendiğinde, özel gereksinimi olan çocukların gittiği okulların uzaktan eğitime sağladığı desteklerin “eve çalışma gönderme (f=18)” ve “gönderdikleri çalışmalarını kontrol etme (f=4)” temalarına uygun olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin bazıları ise okulların bu süreçte herhangi bir destek sağlamadığını (f=7) belirtmiştir.

Tablo 6. Çocukların Okullarının Uzaktan Eğitim Sürecinde Bilgilendirme Biçimleri

<i>Temalar</i>	<i>Katgoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
İnternet ve telefon üzerinden bilgilendirme	İnternet (f=3) Telefonla (f=2)	8	42,1
Bilgilendirme yapılmaması	Yapılmadı (f=11)	11	57,9
Toplam		19	100,0

Tablo 6 incelendiğinde, ebeveynlerin çok azının okullardan çocuklarının eğitimlerini nasıl destekleyecekleri ile ilgili internet ve telefon üzerinden bilgilendirme yapıldığını (f=8), çoğunluğunun ise bilgilendirme yapılmadığını (f=11) belirttiği görülmektedir.

Tablo 7. Pandemi Sürecinde Ebeveynlerin Okullarından Beklentileri

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ailelere eğitim verilmesi	Aile eğitimi (f=7) Olumsuz davranışla baş etme konusu (f=2)	9	30,0
Öğretmenlerin daha çok ilgilenmesi	İlgi ve destek (f=5) Bireysel program (f=3) kontrol ve takip (f=1)	9	30,0
Eğitime ara verilmemesi	Okullar açık kalmalı (f=4) Bireysel ve küçük grup çalışma (f=4)	8	26,7
Yapılan rehberliğin yeterliliği	Yeterli (f=3) İmkansızlık (f=1)	4	13,3
Toplam		30	100,0

Tablo 7 incelendiğinde, pandemi sürecinin daha kolay geçmesi için ebeveynlerin okullardan beklentilerinin “Ailelere eğitim verilmeli (f=9)”, “öğretmenler daha çok ilgilenmeli (f=9)”, “eğitime ara verilmemeli (f=8)” temalarında toplandığı görülmektedir. Ayrıca ebeveynlerin bazıları bu süreçte “yeteri kadar rehberlik aldığını (f=4)” belirtmiştir.

Tablo 8. Ebeveynlerin Pandemi Sürecinde Okulların Sunduğu Hizmetlerin Dışında Kullandıkları Kaynaklar

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Eğitici materyaller	Kavram oyunları (f=3) İnce motor beceri oyunları (f=2) Zeka geliştirici oyunlar (f=2) Yapbozlar (f=2)	11	27,5
İnternet	İnternette çalışmaları (f=3) “Özelim Evdeyim” uygulaması (f=3) İnternette oyunları (f=2) Eğitici videolar (f=1) Sosyal medya hesabı (f=1)	10	25,0
Kitap	Etkinlik kitabı (f=4) Hikaye kitabı (f=2)	6	15,0
Oyun ve oyuncaklar	Oyun (f=2) Oyuncaklarla (f=3)	5	12,5
Sanat çalışmaları	Müzik (f=1) Resim (f=1)	2	5,0
Ek kaynak kullanmama	Ek bir şey yapmama (f=6)	6	15,0
Toplam		40	100,0

Tablo 8 incelendiğinde, ebeveynlerin çocuklarının eğitimi için okulun sunduğu hizmetlerin dışında kullandıkları kaynakların, “eğitici materyaller (f=11)”, “internet (f=10)”, “kitap (f=6)”, “oyun ve oyuncaklar (f=5)” ve “sanat çalışmaları (f=2)” temalarında toplandığı görülmektedir. Ebeveynlerin bazıları ise bu süreçte “ek bir kaynak kullanmadıklarını (f=6)” belirtmiştir.

Tablo 9. Ebeveynlerin Çocuklarının Daha İyi Desteklenmesi için Yapılabilecekler

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Örgün eğitimin devam etmesi	Evde, parkta eğitim (f=4) Kısa süreli eğitim (f=3) Az öğrenci ile eğitim (f=2)	9	33,3
Aile eğitimi	Öğretmen yönlendirmesi (f=3) Çalışmaların içeriği (f=2) Farklı öğretim teknikleri (f=2)	7	27,9
Öğretmenlerin desteklenmesi	İlgi (f=2) Bireysel program (f=2) Görüntülü konuşma (f=1) Takip (f=1) Farklı çalışmalar (f=1)	7	25,9
Verilen desteklerin yeterliliği	Yeterli (f=4)	4	14,8
Toplam		27	100,0

Tablo 9’da ebeveynlerin çocuklarının pandemi sürecinde daha iyi desteklenmesine ilişkin neler yapılabileceğine ilişkin görüşlerinin yer aldığı temalar ve kategoriler bulunmaktadır. Buna göre ebeveynlerin görüşleri “örgün eğitimin devam etmesi (f=9)”, “aile eğitimlerinin yapılması (f=7)”, “öğretmenlerin süreçte desteklenmesi gerektiği (f=7)” ve “yeterli desteğin verildiği (f=4)” temalarında toplanmıştır.

Tablo 10. Pandemi Sürecinde Ebeveynlerin Çocuklarının Fark Ettikleri Yönleri

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Farklılığın olmaması	Farklılık yok (f=3) Hatırlamama (f=1)	4	14,4
Evde gelişiminin ilerlemeyeceği	Gelişim ilerlememesi (f=3) Unutma (f=2) Yeni bilgi öğrenmeme (f=2) Olumsuz davranışların geri gelmesi(f=2)	9	34,6
Mutfığa ilgisi olduğu	Mutfaktan keyif alma(f=3) Mutfakta becerisi (f=3) Mutfak ilgisi (f=2)	8	30,6
Farklı alanlara ilgisi olduğu	Farklı alan ilgisi (f=3)	3	30,8
Evde kalabilme	Evde vakit geçirebilme (f=2)	2	7,7
Toplam		26	100,0

Tablo 10 incelendiğinde, pandemi sürecinde ebeveynlerin çocuklarının fark ettikleri yönleri, “evde gelişimlerinin ilerlemeyeceği (f=9)”, “mutfığa ilgisi olduğunu (f=8)”, “farklı alanlara ilgisi olduğunu (f=3)” ve “evde kalabileceği (f=2)” temaları altında toplanmıştır. Ancak bazı ebeveynler de “çocuklarının bilmedikleri ve yeni öğrendikleri bir yönlerinin olmadığını (f=4)” belirtmiştir.

Tablo 11. Pandemi Sürecinin Ailelere Olumlu Katkıları

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Birlikte vakit geçirme	Vakit geçirme (f=16) Bağların sıkışması (f=6)	22	68,8
Yeni öğretim	Yeni öğretim (f=4) Oyun ile öğretim (f=2)	6	18,8
Katkının olmaması	Olmadı (f=2) Fark yok (f=2)	4	12,4
Toplam		32	100,0

Tablo 11 incelendiğinde, pandemi sürecinin ailelere olan katkıları “aile üyelerinin birlikte vakit geçirmesi (f=22)” ve “ebeveynlerin çocuklarına bir şeyler öğretebilmesi (f=6)” temaları altında toplanmıştır. Bununla birlikte bazı ebeveynler bu sürecin ailelerine herhangi bir olumlu katkısının olmadığını belirtmiştir.

b) Öğretmenlerin Covid-19 Pandemisi Sürecinde Özel Eğitime İlişkin Görüşleri**Tablo 12.** Öğretmenlerin Pandemi Sürecinde Okuldaki Eğitimin Evde Verilmesi Konusunda Yaşadıkları Güçlükler

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ebeveynlerin bilgi eksikliği	Ailenin eğitimi eksikliği (f=9) Çocuk hakkında bilgi eksikliği (f=4) Esnek davranış (f=3)	16	30,8
Uzaktan eğitim	Çocukların hazır olmaması (f=5) Ekrandan dikkat çekememe (f=6) Alt yapı yetersizliği (f=3) Süre kısıtlı (f=2)	16	30,8
Ebeveynler ile iletişim	Ebeveynlerin ilgisizliği (f=13)	13	25,0
İnternet	İnternete bağlanamama/kesilme (f=3) İnternetin sınırlı olması (f=2) Ailelerin internetinin olmaması (f=2)	7	13,4
Toplam		52	100,0

Tablo 12 incelendiğinde öğretmenlerin pandemi sürecinde okuldaki eğitimin evde verilmesi sürecinde yaşadıkları güçlüklerin, “ebeveynlerin bilgi eksikliği nedeniyle çocuklarını destekleyememeleri (f=16)”, “uzaktan eğitim sırasında yaşadıkları güçlükler (f=16)”, “ebeveynlerle iletişime geçmede yaşanan güçlükler (f=13)” ve “internete bağlanma sorunları (f=7)” temalarına uygun olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Öğretmenlerin Yaşadıkları Güçlükleri Azaltmak İçin Yaptıkları Uygulamalar

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
İnternet üzerinden çalışmalar gönderme	Çalışma/etkinlik/eğitim programı gönderimi (f=7) Videolar çekimi (f=2)	9	36,0
Ailelere bilgi/eğitim verme	Bilgi (f=10) Geri bildirim (f=2)	12	48,0
Çocuklarla telefonda görüşme	Telefon (f=2)	2	8,0
Ek çalışma yapmama	Hiçbir şey (f=2)	2	8,0
Toplam		25	100,0

Tablo 13’te öğretmenlerin pandemi sürecinde evde eğitim sürecinde yaşadıkları güçlüklerle ilişkin yaptıkları uygulamalara yer verilmiştir. Bu doğrultuda öğretmenlerin yaşadıkları güçlükleri azaltmak için yaptıkları uygulamalar, “internet üzerinden çalışmalar gönderdikleri (f=9)”, “ailelere bilgi/eğitim verdikleri (f=7)” ve “çocuklarla telefonda görüştikleri (f=2)” temaları altında toplanmıştır. Ayrıca iki öğretmen bu konuda ek bir çalışma yapmadığını bildirmiştir.

Tablo 14. Öğretmenlerin Ebeveynlere Bilgi Sağlama Yolları

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
İnternet	Görüntülü konuşma (f=8) Bilgi mesajı (f=3) Eğitici video paylaşımı (f=2)	13	86,6
Yok	Hiçbir şey (f=2)	2	13,4
Toplam		15	100,0

Tablo 14 incelendiğinde, öğretmenlerin ebeveynlere çocuklarını nasıl destekleyebileceklerine ilişkin bilgi sağlama yolları “internet (f=13)” teması ile uyumludur. Öğretmenlerin bazıları ise ailelere yönelik bilgilendirici bir şey yapmadıklarını belirtmiştir (f=2).

Tablo 15. Öğretmenlerin Çocuklara Uzaktan Eğitimin Dışında Sağladığı Kaynaklar

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
İnternet	Etkinlik/çalışma (f=10) Mobil uygulama, internet siteleri (f=1)	11	78,6
Yok	Ek bir kaynak yok (f=3)	3	21,4
Toplam		14	100,0

Tablo 15 incelendiğinde, öğretmenlerin uzaktan eğitim dışında çocuklara sağladıkları kaynakların “internet” teması altında toplandığı görülmektedir (f=11). Bazı öğretmenler ise herhangi bir kaynak sağlamadığını (f=3) belirtmiştir.

Tablo 16. Öğretmenlerin Pandemi Sürecinde Eğitimin Daha Verimli Geçmesi Önerileri

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Yöneticilerin eğitimi denetlemesi	Denetim yetersizliği (f=4) Çözüm yetersizliği (f=4) İşbirliği yetersizliği (f=2) Eğitime katılmama(f=1)	11	26,2
Etkili çalışma planı	Eğitim planı (f=6) Aktif katılım (f=2) Eğitim devam etmesi (f=1)	9	21,4
Ailelerin aktif katılımı	Aile ilgisi (f=5) Ailenin iletişimi (f=3) Rutinleri bozmama(f=1)	9	21,4
Aileler ile iletişim	Ailelerin isteği(f=3) Ailelerin dönüt vermesi (f=2) Ailelerin aktif olması (f=1)	6	14,3
Materyal/malzeme desteği	Materyal/malzeme desteği sağlama (f=4)		
Aile eğitimi	Bilgi kaynağı (f=1) Konferans vs. (f=1) Aile bilgilendirme (f=1)	3	7,1
Toplam		42	100,0

Tablo 16 incelendiğinde, öğretmenlerin evde verilen eğitimin daha verimli geçmesi için belirttiği önerilerinin, "yöneticilerin eğitimi denetlemesi (f=11)", "etkili çalışma planının hazırlanması (f=9)", "ailelerin aktif katılımının sağlanması (f=9)", "aileler ile iletişim kurulması (f=6)", "materyal/malzeme desteğinin sağlanması (f=4)" ve "aile eğitimi verilmesi (f=3)" temalarında toplandığı görülmektedir.

Tablo 17. Okul Açıldıktan Sonra Çocukların Okuldaki Eğitime Geçişte Yaşayabilecekleri Sorunlar

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Gelişim gerilemesi	Unutma (f=6) Gelişim gerilemesi (f=3)	9	33,3
Temizlik, maske, siperlik vb. kullanımı	Temizlik, maske, siperlik alışkanlığı kazanamama (f=8)	8	29,6
Okula uyum	Okula alışma (f=5) Okul/sınıf kurallarını unutma (f=2)	7	25,9
Ailelerin çocuklarını okula götürmek istememesi	Ebeveynlerin çocuklarını okula getirmek istememesi (f=3)	3	11,1
Toplam		27	100,0

Tablo 17'de okullar tekrar açıldığında yaşanacak sorunlara ilişkin öğretmenlerin görüşlerinin yer aldığı temalar bulunmaktadır. Buna göre sorunlar, "çocukların gelişimlerinin gerilemiş olacağı (f=9)", "çocukların hijyen, maske ve siperlik kuralına uymakta zorluk çekecekleri (f=8)", "çocukların okula uyum sağlamada zorluk yaşayacağı (f=7)" ve "ailelerin çocuklarını okula götürmek istemeyebileceği (f=3)" temaları altında belirtilmiştir.

Tablo 18. Pandemi Sürecinin Öğretmene Sunduğu Katkıları

<i>Temalar</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Araştırma yapma	Araştırma için fırsat (f=6)	6	20,69
Uzaktan eğitim	Bilgi düzeyi (f=1) Uzaktan eğitim ile öğretim (f=7)	8	27,59
Zor durumlarda problem çözme becerisi kazanma	Problemlerle baş etme becerisi (f=3) Çoklu düşünme becerisi kazanma (f=1)	4	13,79
Birebir eğitimin önemi	Yüz yüze eğitimin önemi (f=3)	3	10,34
Aile desteğinin önemi	Ailenin önemi (f=2) Ailelere deneyim fırsatı (f=1)	3	10,34
Dinlenme fırsatı	Dinlenme (f=2)	2	6,90
Katkı sağlamama	Katkı sağlamadı (f=3)	3	10,34
Toplam		29	100,00

Tablo 18’de pandemi sürecinin sağladığı katkılara ilişkin öğretmen görüşlerinin yer aldığı temalar bulunmaktadır. Bu katkılar, “araştırma yapma becerisi kazanma (f=7)”, “uzaktan eğitim verebilme becerisi geliştirme (f=7)”, “zor durumlarda problem çözme becerisi kazanma (f=4)”, “birebir eğitimin önemini fark etme (f=3)”, “aile desteğinin önemini anlama (f=3)” ve “dinlenme fırsatı bulma (f=2)” temaları altında toplanmıştır. İki öğretmen ise bu sürecin kendisine herhangi bir katkı sağlamadığını belirtmiştir.

Tartışma

Covid 19 Pandemisi, eğitimi önemli ölçüde etkilemiş, bir anda öğretmenleri acil uzaktan eğitim vermeye, ebeveynleri çocuklarının eğitimini ev ortamında desteklemeye zorlamıştır. Pandemi sürecinde özel gereksinimi olan çocukların eğitimleri de tıpkı normal gelişen çocuklar gibi ev ortamında desteklenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada, Covid-19 pandemisi sürecinde verilen özel eğitimin öğretmen ve ebeveyn görüşleri doğrultusunda incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında öğretmen ve ebeveynlerle ayrı ayrı görüşmeler yapılmıştır. Bu bölümde ebeveyn ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar birlikte ele alınarak yorumlanmıştır.

Pandemi sürecinde eğitimde yaşanan değişikliklere herkes hazırlıksız yakalanmıştır (Papağiannidis vd., 2020). Bu süreçte özel gereksinimi olan çocukların eğitimlerinin desteklenmesinde öğretmenler, ebeveynler ve çocuklar çeşitli zorluklar yaşamışlardır. Öğretmenlere ve ebeveynlere göre yaşanan bu zorluklar, çocukların çalışmalara katılmak istememesi, gelişimlerinin desteklenememesi, problem davranışlarının artması, rutinlerinin bozulması ve uzaktan eğitimden yararlanamamaları; ebeveynlerin çocuklarının eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları; öğretmenlerin uzaktan eğitimde teknik aksaklıklar yaşamaları, teknoloji konusundaki bilgi eksiklikleri ve ebeveynlerle iletişim kurmakta güçlük çekmeleri olarak belirlenmiştir. İivari ve ark. (2020) yaptıkları çalışmada, tüm çocukların çevrimiçi eğitime katılmak için aynı olanaklara sahip olmadığını belirtmiş ve çalışmanın sonucunda özel eğitim okullarında çocukların çevrimiçi eğitim zamanlamasına uyma, ekrana odaklanma, dikkatlerinin çabuk dağılması, ebeveynlerin çocuklarının eğitimini desteklemeleri gibi konularda zorluk yaşadıklarını ancak özel eğitim öğretmenleri bu durumların üstesinden çocukları ve ebeveynleri daha çok destekleyerek geldiklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmada da öğretmenler; yaşanan zorlukların üstesinden gelmek için çeşitli uygulamalar yaptıkları, ancak ebeveynler ve öğretmenler de yapılanların yetersiz olduğu, çocukların eğitimi için daha fazla çaba gösterilmesi gerektiği konusunda görüş bildirmişlerdir.

Covid 19 pandemisi boyunca yaşamın her alanında; öğrenmek, yaşamak ve sosyal çevre ile ilişkiler dahil olmak üzere teknolojinin önemi artmıştır (Goldschmidt, 2020). Birçok ülkede çocukların eğitimine devam edebilmek için çevrimiçi eğitim uygulamalarına başvurulmuştur (CDC, 2020). Çevrimiçi eğitime kısa sürede öğretmenler, ebeveynler ve çocuklar iyi uyum sağlıyor gibi gözükse de sorunlar yaşanmıştır. Tüm

ailelerin aynı teknolojik donanıma sahip olmamaları, öğretmenlerin, ebeveynlerin ve çocukların bilgisayar kullanma becerilerinde yetersizliklerinin olması sorun olarak karşımıza çıkmış ve özel gereksinimi olan çocukların eğitimini olumsuz etkilemiştir (Guernsey, Ishmael, & Prescott, 2020). Oysa ki Moreno ve Gortazar (2020), 2018 PISA verilerinde, okul müdürleri; Türkiye'nin etkili bir çevrimiçi öğrenme portalına sahip olduğunu ve öğretmenlerin dijital cihazları öğretime entegre etmek için gerekli teknik ve pedagojik becerilere sahip olduğunu belirtmiştir. Burada sorunun, özel gereksinimi olan çocukları bu sisteme dahil etmekte yaşanan güçlük olduğu söylenebilir.

Pandemi sürecinde eğitimde yaşanan aksaklıklardan en önemlisinin özel gereksinimi olan çocukların öğrenme kaybı yaşayacakları düşüncesidir. Ebeveyn ve öğretmen görüşlerinde de pandemi sürecinde özel gereksinimi olan çocuklar ekrana odaklanamama nedeniyle uzaktan eğitimden yararlanamama, gelişimlerinin gerilemesi, çalışmalara katılmak istememeleri gibi konularda sorun yaşadıklarını belirtilmiştir. En başta özel gereksinimi olan çocukların kendi başlarına öğrenme yeterlikleri bulunmadığından, eğitimlerinin ilerleme durumu ebeveynlerinin verdikleri desteğe ve öğretmenlerinin takibine bağlı olduğundan, her özel gereksinimi olan çocuğun öğrenme kaybının farklı olacağı düşünülmektedir. Pandemi döneminde öğrenme kaybı olmuş, eğitim açığı artmış olan özel gereksinimli çocukların eksikliklerini kapatmanın büyük bir güçlük olarak karşımıza çıkacağı söylenebilir (Burgess & Sievertsen, 2020; Karip, 2020).

Pandemi sürecinde, özel gereksinimi olan çocukların eğitimleri tamamen ebeveyn desteğine bırakılmıştır. Çalışmamızda bu durum ile ilgili olarak ebeveynler, öğretmenlerin kendilerine çocuklarının eğitimlerini nasıl desteklemeleri gerektiği hakkında daha çok bilgi vermeleri, kaynak sağlamaları, gönderdikleri çalışmalarını kontrol etmeleri ve uzaktan eğitimi daha verimli hale getirmeleri gerektiği konularında görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler ise uzaktan eğitimde yaşanan aksaklıkların giderilebilmesi için ebeveynlerin daha ilgili olmaları gerektiği, çocuklarını destekleme konusunda eğitimlerinin ve bilgilerinin düşük olduğu, mutlaka aile eğitimi verilmesi gerektiği konusunda görüş bildirmişlerdir. Pandemi sonucunda, ebeveynlere yeni roller yüklenmiştir. Özellikle annelerin ev içindeki rolleri ile beraber bir anda eğitimci rolleri artmış ve onları oldukça zorlamıştır. Bu durum karşısında ailenin eğitimsel açıdan yetersiz kalması aslında normaldir ve beklenen bir sonuçtur (Bozkurt vd., 2020). Ailelerin verdikleri eğitimin öğretmenlerin verdiği yerini tutmayacağı açıktır. Çünkü çocuklarını destekleme konusunda tüm ebeveynlerin bilgileri, çocuklarının eğitimine ayırdıkları zaman miktarı, ellerindeki kaynaklar farklı olması nedeniyle çocukların ilerleme durumlarında da farklılıklar olabilmektedir (Oreopoulos, Page, & Stevens, 2006; Saavedra, 2020). Bu noktada ebeveynlerin verdikleri eğitimler arasındaki farklılıkları en aza indirmek için aile eğitiminin ne kadar önemli olduğu dikkati çekmektedir. Pandemi sürecinde özel gereksinimi olan çocukların eğitimlerinin ve gelişimlerinin yeterli düzeyde desteklenmesi için aile eğitiminin mutlaka kullanılması ve ailenin aktif ve etkin katılımının sağlanması gerekmektedir (Fronapfel & Demchak, 2020).

Diğer yönden ebeveynlere pandemi sürecinde eğitimin olumlu yönleri ve ailelerine olan katkıları sorulmuş, ebeveynlerin çoğu ailece birlikte daha fazla vakit geçirme, çocuğun ailesinden bir şeyler öğrenmesi hususlarında katkılarının olduğunu; bazıları da hiç katkısının ve olumlu yönünün bulunmadığını belirtmişlerdir. Okulların kapatılması, park, oyun alanı gibi sosyal alanlara çıkmanın yasaklanması çocukların fiziksel ve sosyal gelişimlerini olumsuz etkilemiş ve çocuklarda ve ebeveynlerde sürekli evde kalmanın verdiği kaygıyla stres oluşturmuştur (Glassy & Tandon, 2020). Ancak yapılan çalışmalarda, yaşanan durum ile ilgili olumsuzlukların üstesinden gelebilen ailelerin beraber daha verimli vakit geçirmeye odaklandığı ve çocuklarının eğitimini desteklemek için oyuna yönelerek farklı etkinlikler ürettiği belirlenmiştir (Goldschmidt, 2020).

Bir başka konu olarak öğretmenlere ve ebeveynlere pandemi sürecinde uzaktan eğitimin daha verimli geçmesi için neler yapılabileceği hakkında sorular sorulmuş; öğretmenler yanıtlarında, okul yöneticilerinin yapılanları denetlemesi, öğretmenlerin daha etkili planlamalar yapması, aile eğitimi yapılması, aile ile olumlu iletişim kurulması; ebeveynler ise aile eğitimi, öğretmenlerin daha fazla ilgilenmesi ve eğitimin devam etmesi gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Covid 19 pandemisi ile birlikte öğretmenler, çocuklar ve ebeveynler kendi eğitim öğretim sorumluluklarını alarak bu krizle baş etmek zorunda kaldılar. Normal süreçte öğretmenler yöneticilerin kontrolünde, öğrenciler ve ebeveynler öğretmenlerin kontrolünde eğitimi sürdürüyorlardı. Ancak bu süreçte herkes kendi sorumluluğunu kendisi alıp özgüven ve otonomluk kazanıp, öz yönetimli ve öz yönelimli olmak zorunda kalmıştır. Bireyler kendi eğitim öğretim kontrollerini sağlarken değişen oranlarda verimli ve başarılı olabilmişlerdir. Pandemi sürecinde yaşanan bu durum Bozkurt (2020) tarafından raporlanan makalede de benzer şekilde ifade edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma bağlamında Covid 19 pandemisinin özel eğitime etkileri öğretmen ve ebeveyn görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, pandemi sürecinde özel gereksinimi olan çocukların eğitimlerinin olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Bu olumsuzlukları gidermek için öğretmen ve ebeveyn boyutunda yapılması gereken önemli müdahaleler bulunmaktadır. Öncelikle öğretmen ve ebeveynlerin yeni eğitsel rollerini kabul ederek daha istekli bir şekilde eğitsel rollerini yerine getirmeleri ve özel gereksinimi olan çocukların eğitimlerini daha da önemsemeleri gerektiği düşünülmektedir.

Bu doğrultuda,

- Hazırlanan eğitim programlarında, eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabilmek için özel gereksinimi olan çocukların ve ailelerinin gereksinimleri daha detaylı düşünülerek yeniden değerlendirilebilir.

- Okullar açıldığında, öğretmenlerin uzaktan eğitim formatıyla, özel gereksinimi olan çocukların becerilerini uzaktan eğitimle geliştirebilmek için çocukları hazırlamaya yönelik planlamalar yapmalıdırlar (Fronapfel & Demchak, 2020). Bu bağlamda bireysel farklılıkların gözetildiği uygulamalar konusunda öğretmen ve ebeveynler desteklenebilir.
- Ebeveynler arasındaki eğitsel uçurumu engellemek için özel eğitimde aile eğitimleri sistemli bir şekilde yapılabilir.
- Ebeveynler çocuklarının eğitim sürecini kolaylaştıracak biçimde güçlendirilebilir.
- Uzaktan eğitimin aksamasına neden olan teknolojik alt yapı sorunlarının giderilmesi konusunda politikalar geliştirilerek kurumlar arası işbirliği artırılabilir.

Kaynakça

- BOZKURT, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *AUAd*, 6(3), 112-142.
- BURGESS, S., & Sievertsen, H.H. (2020). Schools, skills, and learning: The impact of COVID-19 on education. Retrieved 12 Ağustos 2020, from VOX CEPR Policy Portal website: <https://voxeu.org/article/impact-covid-19-education>
- CDC. (2020). Center for Disease Control and Prevention [CDC] Caring for children: Tips to keep children healthy while school's out. Erişim tarihi: 20 Ağustos 2020, from <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prepare/children.html>
- COHEN, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in Education* (5th Editio). London and New York: Routledge Falmer.
- CRESWELL, J.W. (2011). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- ETF. (2020). *Coping with COVID-19: Mapping education and training responses to the health crisis in ETF partner countries*. Torino, Italy: ETF Publishing.
- FRONAPFEL, B.H., & Demchak, M. (2020). School's Out for COVID-19: 50 Ways BCBA Trainees in Special Education Settings Can Accrue Independent Fieldwork Experience Hours During the Pandemic. *Behavior Analysis in Practice*, 13(2), 312-320. <https://doi.org/10.1007/s40617-020-00434-x>
- GLASSY, D., & Tandon, P. (2020). Getting Children and Teens Outside While Social Distancing for COVID-19. Retrieved August 26, 2020, from American Academy of Pediatrics [AAP] website: <https://www.healthychildren.org/English/health-issues/conditions/COVID-19/Pages/Getting-Children-and-Teens-Outside-While-Social-Distancing.aspx>

- GOLDSCHMİDT, K. (2020). The COVID-19 Pandemic: Technology use to Support the Well-being of Children. *Journal of Pediatric Nursing*, 53, 88–90. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2020.04.013>
- GUERNSEY, L., Ishmael, K., & Prescott, S. (2020). Online learning in the wake of COVID-19 tips and resources for PreK-12 with equity in mind. Erişim tarihi 21 Ağustos 2020, <https://www.newamerica.org/education-policy/edcentral/online-learning-wake-covid-19/>
- JUNG, I., Xiao, J., Vladimirschi, V., Schuwer, R., Egorov, G., Lambert, S., Al-Freih, M., Pete, J., Olcott, Jr., D., Rodes, V., Aranciaga, I., Bali, M., Alvarez, A. J., Roberts, J., Pazurek, A., Raffaghelli, J. E., Panagiotou, N., & de Coëtlogo, M. (2020). A global outlook to the interruption of education due to COVID-19 pandemic: Navigating in a time of uncertainty and crisis. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), 1–126. <https://doi.org/https://doi.org/10.5281/zenodo.3878572>
- KARİP, E. (2020). COVID-19: Okulların Kapatılması ve Sonrası. Erişim Tarihi 12 Ağustos 2020, <https://tedmem.org/vurus/covid-19-okullarin-kapatilmasi-ve-sonrasi>
- LEE, J. (2020). Mental health effects of school closures during COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(6), 421. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(20\)30109-7](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(20)30109-7)
- LIVARI, N., Sharma, S., & Ventä-Olkkonen, L. (2020). Digital transformation of everyday life – How COVID-19 pandemic transformed the basic education of the young generation and why information management research should care? *International Journal of Information Management*, 102183. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102183>
- LIVINGSTONE, S., & Helsper, E. (2007). Gradations in digital inclusion: children, young people and the digital divide. *New Media & Society*, 9(4), 671–696. <https://doi.org/10.1177/1461444807080335>
- MILES, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd editio). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- OREOPOULOS, P., Page, M., & Stevens, A. (2006). Does human capital transfer from parent to child? The intergenerational effects of compulsory schooling. *Journal of Labor Economics*, 24(4), 729–760.
- ÖZER, M. (2020). Türkiye’de COVID-19 Salgını Sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Atılan Politika Adımları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), 1124–1129. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.722280>
- PAPAGIANNIDIS, S., Harris, J., & Morton, D. (2020). WHO led the digital transformation of your company? A reflection of IT related challenges during the pandemic. *International Journal of Information Management*, 102166. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102166>
- PATTON, M.Q. (2018). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri [Qualitative research and evaluation methods]* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Covid-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmen ve Ebeveyn Gözünden “Özel Eğitim”

- PEDRÒ, F. (2012). *Connected minds : technology and today's learners*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2012.
- SAAVEDRA, J. (2020). Educational challenges and opportunities of the Coronavirus (COVID-19) pandemic. Erişim tarihi 17 Ağustos 2020, <https://blogs.worldbank.org/education/educational-challenges-and-opportunities-covid-19-pandemic>
- UNESCO. (2020). UNESCO Futures of Education Commission urges planning ahead against increased inequalities in the aftermath of the Covid-19. Erişim tarihi 13 Ağustos 2020, <https://en.unesco.org/news/unesco-futures-education-commission-urges-planning-ahead-against-increased-inequalities>
- UNESCO Futures of Education. (2020). *Protecting and Transforming Education for Shared Futures and Common Humanity A Joint Statement on the COVID-19 Crisis*. Erişim tarihi 10 Ağustos 2020 <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373207/PDF/373207eng.pdf.multi>
- VIAL, G. (2019). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118–144. <https://doi.org/10.1016/j.jsis.2019.01.003>
- WARSCHAUER, M. (2002). Reconceptualizing the Digital Divide. *First Monday*, 7(7). <https://doi.org/10.5210/fm.v7i7.967>
- YIN, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods* (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- YILDIRIM, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.